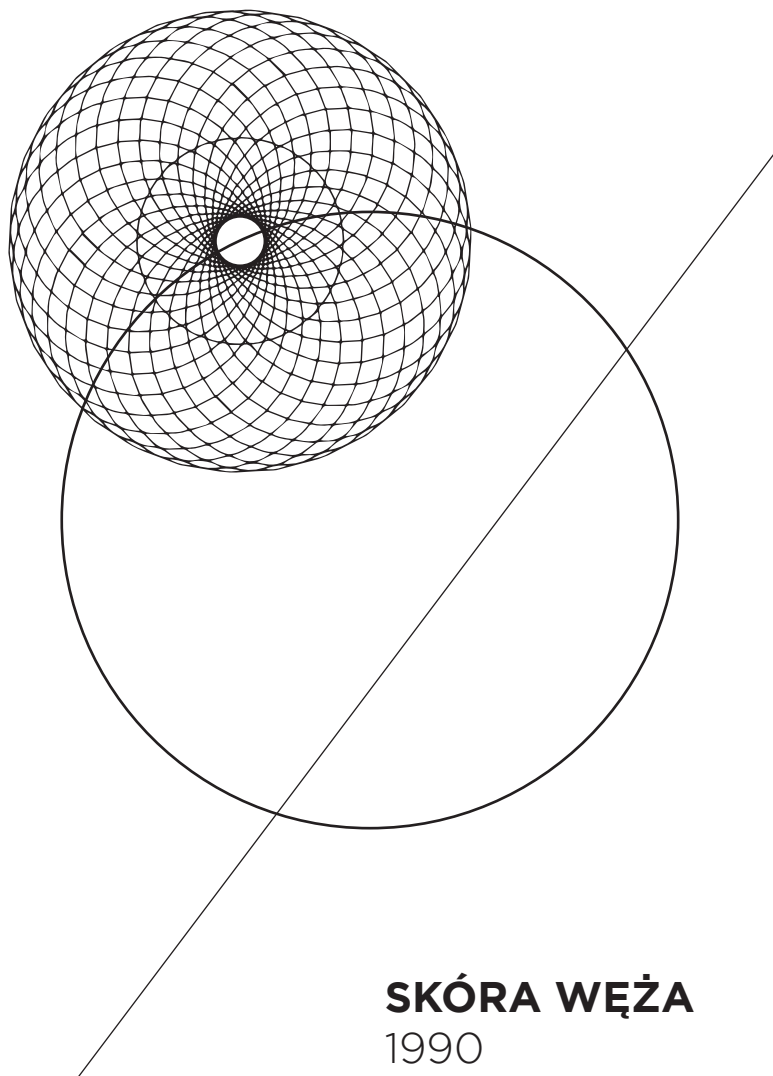

IRENA WYCZÓŁKOWSKA
Wybrane wiersze

Ponad dwieście wierszy z dziesięciu tomów poezji i jednej antologii, pisanych na przestrzeni wielu lat przez Irenę Wyczółkowską. I jakąż to odpowiedzialność dokonywać wyboru, coś jednak odrzucać, jakiś utwór pomijać. Ale i cieszyć się z rozpoznania dawnego tekstu, który Irena przysłała mi kiedyś w liście lub mailu, pytając o zdanie, dzieląc się pomysłami, radością pisania w czasie ćwierćwiecza naszej przyjaźni. To świetne wiersze, więc ten wybór to prawie utwory zebrane, od zbioru *Skóra węża* z 1990 roku po *Portret z duszą na ramieniu* z 2013. I jeszcze utwory najnowsze, pisane w ostatnim stadium choroby w 2014 roku i nieco wcześniej. Całe bogate twórcze życie! I tyle w tych wierszach wdzięku, czułości dla świata ludzi i zwierząt, powabu, mądrej zadumy, zabawy, dzielnego smutku, tęsknoty za zmarłą Matką, wiary w ocalającą moc Poezji. Jestem pewny, że Irena dzięki tej książce, przygotowanej przez Jej syna, Michała Nowika, i przeze mnie, zdobędzie grono nowych przyjaciół, pełnych podziwu dla jej osobnej, oryginalnej, niepowtarzalnej twórczości.

Krzysztof Lisowski

SKÓRA WĘŻA
1990

Zew krwi

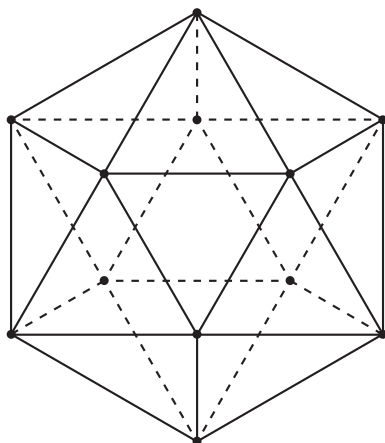
Wysłuchuję się w krwiobieg
chciałabym usłyszeć zew krwi
czy brzmi jak wycie wilka
tokowanie głuszca
ryk fal

Nie mogę wykluczyć
bardziej ostatnich wariantów:
syczenie gazu uwięzionego w lemoniadzie
pisku komara nad obnażoną nogą
skrzypienie mebli którym obmierzła już forma

Wysłuchuję się bardzo uważnie:
może to sprawa dyskrecji i dobrego smaku
na sąsiednim dachu wśród gruzu i śmieci
bezglśnie wyrosła brzoza

Kocham cię
mówię psu
filizance herbaty
motylowi
Rozjaśnia się wieczna lampka
pod obrazem Świętej Harmonii
Święta wychodzi z ramek
karmi srebrną łyżeczką wiersza

GDZIE PIOŁUN ROŚNIE
1991

Oni wszyscy w papierowych koronach królowie migdałowi
zasłużeni kawalerowie laureaci
skaczą jak wiewiórki
po gałęziach zaszczytów
a sława za nimi powiewa jak kita

A ci inni
na równym się potkną
chorują nie w porę
beczą cicho jak kran z kocią brodą
albo milczą
z ustami zaklejonymi słowem

Z trzepotem odleciały ode mnie wszystkie słowa
Prawdziwa zima takie milczenie równinne i białe
W lasach oczekiwań wszystkie zwierzęta wstrzymały dech
Gwiazdozbiory jasne wyraźne jak znak
Czekać Czekać Drzewo czerwone jeszcze zaszumi
Serce w swej świętofranciszkowej dobroci przywoła ptaki

BALKON BEZ POREŃCZY
1993

Motyw z Rilkego

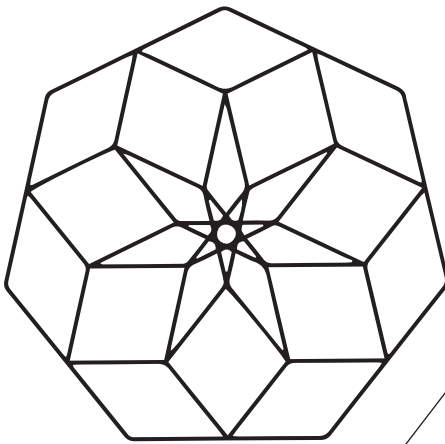
„Porzucony na górach serca”
– nie dla ludzi rozrzedzone powietrze abstrakcji
chłód braku wątpliwości
Trzeba zejść co rychlej
zwłaszcza gdy zaczyna się wierzyć
że tylko stąd ziemia jest piękna
zejść pośpiesznie
bo można się zmienić w obłok
mgłę – lub kamień

Starzy ludzie nie dowierzają samym sobie:
po kilkakroć sprawdzają wieczorem
czy drzwi szczelnie zamknięte
wyłączony gaz dokręcone kurki
Potem mogliby już spokojnie zasypiać
ale snom nie dowierzają również –
mogą tam być drzwi nie domknięte

To stare dziecko, łucznik niewidzący, nagi

Joachim du Bellay

To stare dziecko, łucznik niewidzący, nagi,
starsze od wszystkich bogów,
zrodzone w Chaosie,
gdy ciemności z jasnością
jeszcze nie rozdzielono
i nie wytyczone były złote i srebrne drogi,
to stare dziecko śle swoje strzały
z tą samą niewinnością,
co niebo grad i ulewę,
ziemia – lawę wulkanów.
To stare dziecko, łucznik niewidzący, nagi,
nie jest podobne do kupidyna z różowych obrazów,
raczej do żółwia:
kamienny pancerz i nagość bezwstydna,
bo bezbronna jawnie.

WIERSZE OSTATNIE
2015

Tamto imperium

Nie pisał do niej, cóż, mieszkała
pod obcym już adresem,

a on podróżował przez kolejne imperia bólu,
w jednym z nich
zameldowano go na pobyt stały,

były tam wężowaty straszące płonąca czernią,
kolczaste chaszczce, czerwone ptaki unoszące
dziobem powieki, żeby nie można było
zasnąć, złoża niewyczerpane
trucizny, którą opluwał wszystkich dookoła,
a zwłaszcza cudzoziemców
mówiących wołapikiem nadziei,
pełnym cudacznych oksymoronów.

Po murze wpełzały czaszki tych, którzy tu mieszkali,
usiłowali się spoufalać.

Były tam także zachwycające góry,
na które wspinali się poeci
i gładkie jeziora z pływającym księżycem,
pojawiała się oaza
piękniejszego widoku za oknem –
wszystko po spełnieniu obywatelskiego
obowiązku: to kropiółka sącząca klej
łączący ze światem.

I nawet bywało się Ikarem w świetlistych przestworzach,
tyle że воск tak szybko topniał.

Dźwigam

Dźwigam w ramionach ojca
który zginął w powstaniu 44 roku
matkę
chrzestnych rodziców
obie ciocie

jest mi coraz trudniej
ciężko
dlatego stąpam tak powoli
niezdarnie
jeśli upadnę
to już się nie podniosę

i oni także

Jeżyny

W tym śnie wszystko było wyraźne –
kształty i kolory

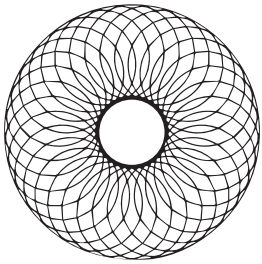
podłoga marketu – błękitne płytki

toczyły się po nich jeżyny
komuś się rozsypały
błyszczące dorodne

mierzyłam plisowaną spódnicę
dwie nieżyjące już koleżanki
ganiły że u nich się takich nie nosi

na dworze marznący deszcz

jakiś zmiętoszony smutek
zdradzona tajemnica?
czas zbyt pojemny?

SPIS WIERSZY

Skóra węża / 1990	7
Zew krwi	8
*** (Kocham cię...)	9
Zdjęcie z tamtej jesieni	10
Matka Boska	11
Modlitwa	12
Sny	13
Dante	14
Motyw z „Fausta”	15
Rzeka kamienna	16
Przed telewizorem	17
Oddzielnie	18
Powód	19
*** (Kobieta wkłada sukienkę...)	20
*** (Wkładam niebieską bluzkę...)	21
*** (Ból – nauczyciel...)	22
Dłonie	23
Skóra węża	24
Gdzie piolun rośnie / 1991	25
*** (Oni wszyscy...)	26
*** (Z trzepotem odleciały...)	27
Miłość	28
Obraz	29
Ikar	30
*** (Ten wschód słońca)	31
Epitafium dla czereśni	32
*** (Otwierasz drzwi powoli...)	33
Góry	34
Wyjście ewakuacyjne	35
*** (Sen jest długim pociągiem...)	36
*** (Nocą czuwam...)	37
*** (Wymieniliśmy spojrzenia...)	38
Łzy	39
*** (Kocham cię kocham...)	40
Listy	41

*** (Czas przestał być szczoteczką...)	42
Strach	43
W muzeach	44
Klepsydra	45
Szpital	46
List	47
*** (Któż maluje...)	48
*** (Te góry...)	49

Ptaszysko / 1991	50
Merlin	51
Ptaszysko	52
*** (Wszystkie psy mojej matki...)	53
*** (Dzieci dorastają...)	54
Pani Nadziejo	55
Święci	56
Hasło	57
*** (Las poruszył skrzydłami...)	58
Nędzna pociecha	59
*** (Przestałam cię kochać...)	60
Tak powiedział	61
*** (Niestety mówi miłość...)	62
Ważka	63
Przekład	64
Podział majątku	65
*** (Udało mi się powstrzymać łzy...)	66
*** (W niebie przechowuje się...)	67
Wiara, Nadzieja i Miłość	68
Skrzynka na listy	69

Balkon bez poręczy / 1993	70
Motyw z Rilkego	71
*** (Starzy ludzie...)	72
*** (To stare dziecko...)	73
*** (Jeszcze toczę...)	74
Münchhausen łgarz pocziwy	75

Porzeczeki – 1944	76	*** (Jest choinka...)	111
Rozmowy z Bogusiem	77	Obrączki	112
Opowiadanie sąsiada	78	*** (Na fotelu obok...)	113
Motyw z Horacego	79	*** (Kobieta pośpiesznie...)	114
Matka i córka	80	*** (By nie przerazić amanta...)	115
Piero della Francesca	81	*** (Niedorzecznie...)	116
Wielkanoc 1992	82	Mężczyzna, który telefonuje wieczorem	117
Śnieg	83	*** (Miłość to...)	118
Jakby	84	*** (Nad ranem...)	119
*** (Zakochani wymieniają ufnie...)	85	Spotkanie	120
*** (Przekroiłam...)	86	*** (Jestem Pustka...)	121
Balkon bez poręczy	87	Tam	122
*** (Jest mi z nim...)	88	*** (Nie podobają mi się...)	123
Spotkanie	89	*** (Małej dziewczynce...)	124
Talerze	90	Na dworcu	125
*** (Skarżyła się...)	91	Wybór wierszy	126
Wizyta	92	Smocza samotność / 1997	127
Zazdrość	93	Nauczycielka	128
Wygnanie z raj	94	Jakby	129
Park na wyspie Bolko	95	Rodzice	130
Usłyszałam to w pociągu	96	Smocza samotność	131
*** (Śni mi się dom...)	97	Rozmowa	132
*** (Kiedy siedziałam płacząc...)	98	*** (Może i tam...)	133
Gwar utajony / 1996	99	*** (Brakowało mi ciebie...)	134
W parku	100	Kobieta spod znaku Ryb	135
Zmarli	101	Sarna	136
*** (Kto jadł...)	102	Autoportret z duszą na ramieniu	137
Listy	103	Pisanie świata	138
Motyw z Villona	104	*** (Zmarły chciałby...)	139
Pajęczyna	105	Stamtąd	140
Wigilia	106	Telefon	141
Cmentarz w Kudowie Czerwnej (I)	107	Powrót ze szpitala	142
Łażnia	108	Wysokie góry	143
Ogród	109	Ciocia	144
Wieczór	110		

Do innego ogrodu	145
*** (Zauważyła, że jej pismo...)	146
Lastrico	147
*** (Dziękuję ci...)	148
Podwórko	149
Deszcz	150
*** (Srebrny staw...)	151
Ach, tamta wiosna	152
Alfa	153
*** (Psa już nie ma...)	154
Nafplion	155
Kanał Koryncki	156
Klasztor św. Stefana (Meteory)	157

Wstęp do teorii jawy / 2000 158

Wstęp do teorii jawy	159
Białe róże	160
Z życia rzeki	161
Powrót znad morza	162
Sąsiednie mieszkanie	163
Wilki	164
Książdz	165
Rozmowa z matką	166
Potrzeby – według A. Masłowa	167
*** (Pewnie bywasz...)	168
Fotografia	169
Święty Roch	170
W piątek tam pojedę	171
Nefretete – może Kleopatra	172
Znaki	173
Patrząc na japońska rycinę	174
Tylko pędzel i tusz	175
Wiśnie	176

Ulica Równoległa / 2005 177

Pięć lat	178
Dusza odwiedza ciało	179
W cieniu	180
Konfitury	181
Rozmowa	182
Amulet	183
Dobry Łotr	184
Równoległa	185
Niedziela	186
Pod jednym dachem	187
Jabłko	188
Morze Śródziemne	189
*** (Plastikowe butelki...)	190

Bilet na wodolot / 2010 191

Wiersz otwarty na oścież	192
Wspomnienie o wspomnieniach	193
*** (Świat bez Janka S...)	194
Tamte lata	195
Wdowa	196
Głupi Jasio	197
Walentynki	198
Orfeusz	199
Penelopa. Wersja...	200
Dawna Grecja	202
Jaskółki	203
Science fiction	204
Adela z dołeczkiem w policzku	205
Prawda o karpniu	206
Obieranie ziemniaków	207
Boże Narodzenie na ulicy Kościuszki	208
Mgła w Teodozji	209
Gwiazdy	210

Panowie T. i D.	211	*** (Nawet nie zauważyła...)	243
Morze się nudzi	212	Sen pierwszy, sen drugi	244
Morze mogłoby	213	Tepturki	245
Niekonieczność & Synowie	214	Do ciebie mówię – bólu	246
Bilet	215	Podróż we mgle	247
Portret z duszą na ramieniu / 2013	216	Stara kobieta	248
Ona już wie	217	Pomarańczowa piłka	249
Wyspa	218	*** (U Jane Hirshfield...)	250
Dziś wszystko będzie inne	219	Dawniej to były zimy	251
Niedaleko stąd, na sąsiedniej ulicy	220	Fotelik z falbaną, cytra	252
Srebrna waza	221	Dawni bogowie	253
Upadek	222	Jaskinie Smoczycy Wrót	254
Dziecko	223	Produkt zmutowany	255
Coraz	224	*** (Czy jeszcze żyją...)	256
W przychodni – w środę	225	Oczy zamknięte – otwarte	257
Wierszyk mały maluteńki	226	W trudnych chwilach	258
Nie mów mi	227	Spotkanie autorskie	259
Arka Noego	228	Mówi sen	260
Dekoracje do czasów dawnych	229	Z tobą	261
Ci dwaj	230	Jesienią, obok domu	262
Cudzoziemka	231	Wieś pod Opolem	263
Światło	232	Telefon	264
Nad wodą	233	Ich Wyspa	265
Sny osobne	234	Tak mi się śniło	266
Trzy bardzo krótkie wiersze	235	Okazja	267
Siódme niebo	236	Fotografia	268
Opole i wiersze / 2015	237	Słowa	269
Ulica Nysy Łużyckiej	238	Śmierć to cierpliwe zdziwienie	270
Wiersze ostatnie / 2015	239	Banalna historia	271
Tamto imperium	240	Rzęsorek	272
Dźwigam	241	Wczorajszej nocy	273
Jeżyny	242	Andromacha	274
		*** (Aniele Stróżu mój...)	275
		*** (Jakoś śmierć przetrzymać...)	276

© Michał Nowik 2016
Wydanie I, Opole 2016

Wybór wierszy >>> Krzysztof Lisowski
Redakcja >>> Michał Nowik
Zdjęcie na okładce >>> Michał Nowik
Opracowanie graficzne i skład >>> Magdalena Hlawacz

Wydawnictwo

ISBN: 978-83-62687-96-1

Dystrybucja >>>
Wydawnictwo Nowik Sp. j.
Biuro Handlowe: 45-061 Opole, ul. Katowicka 39/104
tel./fax 77 454 36 04
<http://www.nowik.com.pl> e-mail: biuro@nowik.com.pl